

KERTINĖ PARAŠTĖ

Paslaptingos knygos atidarytojas

Vienas neatrastas Kristaus vertinimo požiūris yra išryškintas Apreiškimo Jonui penktame perskyrime. Kristus mums yra plačiai pažįstamas kaip mūsų nuodėmių atleidėjas. Kitas jo vertinimo požiūris yra mums taip pat gerai pristatytas, nes jis mūsų amžinybės suteikėjas. Ir vienas, ir kitas šie požiūriai yra dieviški, nes mes patys savo jėgomis negalime nei savo nuodėmių atleisti, nei mums, kaip sielos ir kūno junginiui, suteikti niekada nesibaigiančios amžinybės. Tačiau penktajame Apreiškimo knygos perskyrime Jonui buvo parodytas Kristus, kaip atvėrėjas nuostabių knygų, kurios niekas kitas negalėjo atverti.

Jonas matė Sėdinčiojo sosto dešinėje knyga, kuri buvo užantspauduota septyniais antspaudais. Knyga buvo pilna turinio, nes prirašyta ir iš vidaus, ir iš lauko. Ir čia pat stovįs angelas pareiškė, kad niekas nėra nei toks vertas, nei taip galingas, kad galėtų tuos antspaudus nuplėšti ir tokiu būdu knygos turinį atverti. Šį pareiškimą apaštalas Jonas suprato kaip kažką ji asmeniškai liečiančio, nes jis susijaudino dėl negalimybės knyga atverti ir labai apsisverkė. Bet vienas iš sosto vyresniųjų jį nuramino pasakydamas, kad yra kas nors, kas tą knygą atvers ir jos antspaudus pašalins. Juo yra liūtas iš Dovydo namų. Bet čia pat tas liūtas buvo pavaizduotas kaip sosto Avinėlis, kuris turėjo septynias Dievo dvasias ir septynis ragus. Toliau i šį reginį yra įjungiami keturi gyvūnai, kurie vaizduoja keturis evangelistus, aprašiusius Kristaus pergalę.

Kas yra ta knyga, kuri yra taip turtinga ir taip įkyriai uždraus-

V. Bgd.

Iš Vilniaus universiteto istorijos, 1955-90

VYGINTAS BRONIUS PŠIBILSKIS

(Tesyms iš praėjusio šeštadienio)

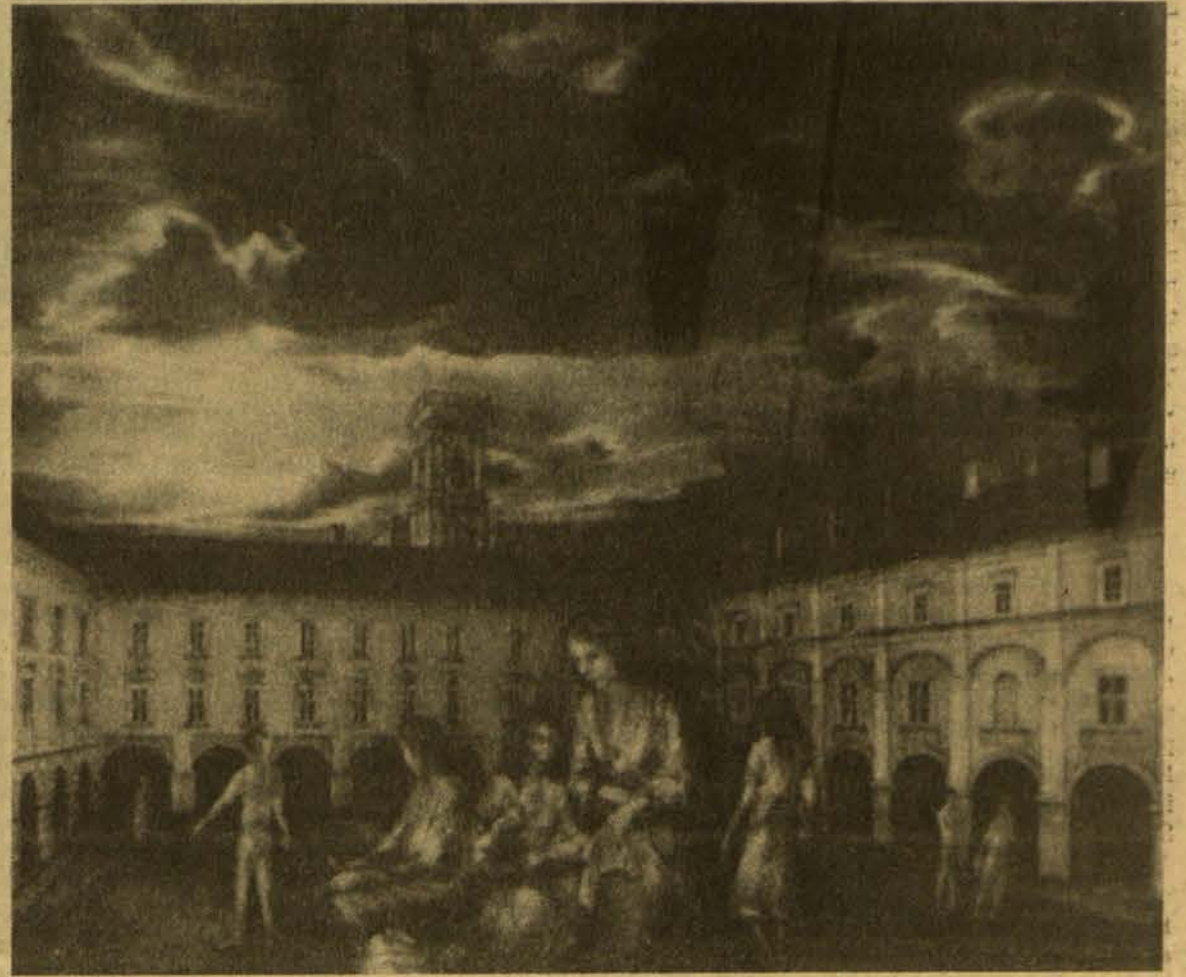
Antinacionalistinė kampanija

Atlydžio metais sustiprėjusi SSRS pajungtų tautų pasipriešinimo dvasia, laisvės ir demokratiško gyvenimo siekiai kėlė grėsmę valdančiųjų partinių ir sovietinių viršūnių egzistavimui. Jos puikiai suprato, kad inteligentią, naudodamasi demokratėjimo tendencijomis, sprūsta iš partinių gniaužtų. Antra vertus, stalinistai, kurių gausu buvo visose gyvenimo sferose, mat atsisakyta tik Josifo Stalino, o ne stalinizmo, laukė patogaus momento grįžti prie išbandytų savo darbo metodų. Pokario metais į Lietuvą atvykę „internacionalistai“ išėjo LKP CK II sekretoriaus Boriso Šarkovo užtarimo, į SSKP CK, centrinės žinybas, spaudą rašė laiškus, skundus, kuriuose LKP vadovybę kaltino nacionalizmu, piliečių teisių pažeidžimu ir pan.¹⁸ Atleisti ji iš universiteto skunduose piktinosi Juozo Bulavo vadovavimo metodais, jiems antrino kai kurie respublikos partiniai bei universiteto darbuotojai (Petras Griškevičius, Pranas Mišutis, Vytautas Kuzminskis, Steponas Jankauskas)¹⁹. Vėstant chruščioviniam atšilimui, į skundus, pareiškimus imta reaguoti. Antanas Sniečkus 1956 m. lapkričio mėn. per universiteto partinį susirinkimą padarė pastabą, kad ne visus atleistus kadrus derėjo atleisti, o 1957 m. sausio mėn. pasitarime LKP CK, dalyvaujant ministru Viačeslavui Jeliutinui, kitiems atsakingiems Maskvos funkcionieriams, priekaištavo Juozui Bulavui dėl „perlenkimų“ lietuvių naudai. Netrukus įvykusiam universiteto partinės organizacijos atskaitiniam rinkimams susirinkime (1970.01.20) Nadežda Manochina apkaltino rektorių liberalizmo studentams, dalyvavusiems Vėlinių dieną Vilniaus Rasų kapinėse, kova prieš „tyrus, atsidavusius rusų tautybės partijos narius“, „leninines nacionalines politikos iškraipymus“ ir pan.²⁰ Į Juozui Bulavui „nuolaidžiavusio“ Konstantino Navicko vietą partinio biuro sekretoriumi išrinktas revoliucinio judėjimo dalyvis Vytautas Kuzminskis. Jis, turėdamas neslepiaimų karjeristinių ketinimų, telkė visus pseudonuskriaustuosius, nepatenkintuosius rektoriaus veikla, reformomis. LKP X suvažiavime (1958), partiniuose susirinkimuose Vytautas Kuzminskis kaltino universiteto vadovybę politinio auklėjamojo darbo trūkumais, ypač puolė lietuvių literatūros katedrą²¹. Partiniame suvažiavime kalbėjusio Antano Sniečkaus požiūriu, Juozas Bulavas „ideologiniame darbe taikstosi su revizionistinėmis tendencijomis“, o Juozo Petkevičiaus nuomone — jis „nepateisina CK pasitikėjimo“²².

1958 m. birželio 27 d. įvyko LKP CK biuro posėdis, svarstes universiteto rektoriaus Juozo Bulavo klausimą. Visi jo dalyviai ir pakviestieji, išskyrus Eugenijų Meškauską, negailėstingai kritikavo universitete įvykdytus pertvarkymus, rektoriaus veikla, vardijo jo klaidas ir nusikaltimus:

užteršė universitetą politiškai priešiškais elementais, nesidomėjo dėstytojų ir studentų idejiniu bei politiniu auklėjimu, taikstėsi su buržuazinio nacionalizmo ideologija, revizionistinėmis tendencijomis ir pan. Antano Sniečkaus požiūriu, universitete „paskelbta kova komunizmui“, o Vladas Niunka gerokai prisidėjęs prie to, kad buvo delsiama spresti Juozo Bulavo klausimą²³. Pritarta komisijos (LKP CK kultūros, mokslo ir mokymo skyriaus vedėjas Vytautas Uogintas, LKP Vilniaus MK sekretorius Petras Griškevičius, LKP Vilniaus miesto Lenino RK sekretorius Pranas Mišutis ir VU partinės organizacijos sekretorius Vytautas Kuzminskis) nuomonei, jog Juozas Bulavas nepateisino jam pareikšto pasitikėjimo ir negali vadovauti tokiai svarbiai mokslo ir inteligentijos kadru auklėjimo įstaigai, kokia yra Vilniaus universitetas²⁴. Juozas Bulavas atleistas iš rektoriaus pareigų, nes „neužtikrino partijos linijos pravedimo komunistiškai auklėjant studentus“. „Man tai nebuvo staigmena, — rašo Juozas Bulavas, — gerai mačiau Sniečkaus, Preikšo ir kitų pastangas, bet kokia kaina išsilaikyti, vykdyti Maskvos reikalavimus“²⁵. LKP CK partinei komisijai pavesta papildomai iširti Juozo Bulavo — partijos nario — elgesį ir apie rezultatus pranešti LKP CK²⁶. Netrukus universiteto komunistai, išklause Vlodo Niunkos pranešimą apie LKP CK biuro nutarimą „Dėl VVU rektoriaus drg. Bulavo“, jam pritarė.

1959 m. liepos mėn. Maskvoje įvyko SSKP CK plenumas nacionaliniu klausimu, pareikalavęs garsiau šlovinti rusų tautos vaidmenį SSRS, propaguoti internacionalizmo ir tautų draugystės idėjas. Po plenumo per Pabaltijo respublikas nusiroto jas, ypač Latvija, skaudžiai palietusi kovos su buržuaziniu nacionalizmu banga. Lietuvoje reaguojant į centro reikalavimus, LKP CK biuras (1959.07.28) svarstė komunisto, buvusio VU rektoriaus Juozo Bulavo elgesį. Partinei komisijai nustatius, kad Juozas Bulavas „darė politines klaidas, iškraipydavo proletarinio internacionalizmo principus, stoji į nacionalistinį kelią ir išvarinėjo iš universiteto nelietuvius“, nuolaidžiavo atsilikusioms nuotaikoms, gynė nacionalistines koncepcijas skelbiančius dėstytojus ir tuo sudarė palankias sąlygas buržuaziniams nacionalistiniams elementams, LKP CK biuras pašalina Juozą Bulavą iš CK (išrinktas IX suvažiavime — V. B. P.) ir iš SSKP²⁷. Vėliau buvusiam universiteto rektoriui trukdyta publikuoti straipsnius, monografijas, ginti daktaro disertaciją. Aukščiausioji atestacinė komisija, gavusi LKP vadovų prašymą, nepatvirtino Juozui Bulavui universitete suteikto profesoriaus vardo. Susidorojus su Juozu Bulavu, nukentėjo ir ji protegavęs LKP CK sekretorius Vladas Niunka, taip pat apkaltintas nacionalizmu. Spėjama, kad Antanas Sniečkus, „jausdamas nuotaikas Kremliuje, stengėsi susilpninti artėjantį smūgį nacionalizmui, toliau varyti savo politinės mašinos — LKP — lietu-

Birutė Stančikaitė

Iš ciklo „Vilniaus universitetai — 400“. III. 1979. Litografija, 49,5 x 60

vinima, ir todėl pats įvedė griežtesnį apribojimą kultūros srityje²⁸. „Paukujos“ Juozą Bulavą, Vladą Niunką, Maskvai parodyta kova su buržuaziniams nacionalistais, todėl aukščiausiosios partinės hierarchijos viršūnės išliko sveikos.

Juozo Bulavo atleidimas buvo skaudus smūgis Vilniaus universitetui. Tačiau, anot Eugenijaus Meškausko, „Universiteto apvalymo darbas buvo atliktas ir mūsų akademinis atgimimas pradėtas“²⁹. 1958/59 m.m. pabaigoje iš 412 mokslinio pedagoginio personalo narių 334 (81.0%) buvo lietuviai, iš 3,436 studentų — 2,985 (86.8%)³⁰. Ideologinis spaudimas, valymai sulėtino atlydį kultūriniame gyvenime. 1957 m. valdžioje įsitvirtinusi Nikitai Chruščiovui jau nebereikėjo respublikų politinės paramos, todėl imama propaguoti tautų susiliejimo koncepciją, stiprinama kampanija prieš nacionalizmą. Septintojo dešimtmečio pradžioje ideologija dėstomajame ir laukė kritikos dėl Trakų pilies restauravimo, ideologinių klaidų vertinant praeities tradicijas. Vietinės valdžios atsakas į tai — tolesnis universiteto valymas. Pasiinaudodami SSRS teiginiais apie aštręjančią ideologinę kovą, didėjęnt revizionizmo pavojų, stalinistai užsimojo susidoroti su Lietuvių literatūros katedra, bandžiusia ginti lietuvių literatūros mokslą nuo vulgararaus sociologizavimo ir nacionalinių momentų deformuoto interpretavimo. Puolimas, prasidėjęs dar prieš ateinant Juozui Bulavui, kiek prislopo globojant rektoriui ir doc. Eugenijui Meškauskui, tačiau visiškai nenurimo. 1957 m. lapkričio 22 d. atviras universiteto partinis susirinkimas, svarstydamas katedros auklėjamojo darbo, prikišo, jog nepakankamas dėmesys skiriamas tarybinei literatūrai, o akcentuojant meistriskumo klausimus ir tinkamai jų nesiejant su idejine kūrinio prasme, kryptama į estetizmą. Katedros kolektyvas aštrių politinių įvykių metu laikosi nuošaliai, kai kurie jo nariai vengia visuomeninio darbo ir pan. Pasak Tarybinio studento, „susirinkusieji liko nustebinėti katedros vedėjos (Meilės Lukšienės — V. B. P.) baigiamuoju žodžiu, kuriame ji stengėsi užtęsti išskeltuosius trūkumus“³¹. Partinio susirinkimo nutarime išskelti katedros darbo trūkumai, nurodyta „sustiprinti ir pagilinti kova prieš buržuazinę nacionalistinę ideologiją dėstomajame darbe“, „kovoti tiek su sociologizmu, tiek ir su estetizmu, griežtai laikantis meninės ir idejinės analitės vieningumo ir literatūros partiško principo“³².

Po LKP X suvažiavimo, pareiškusio, kad „revizionistinės tendencijos vertinant kultūrinį palikimą pasireiškia Vilniaus universitete, lietuvių literatūros katedros kai kurių dėstytojų tarpe“, prasidėjo organizuotas katedros triuškinimas. Vyko nuolai-

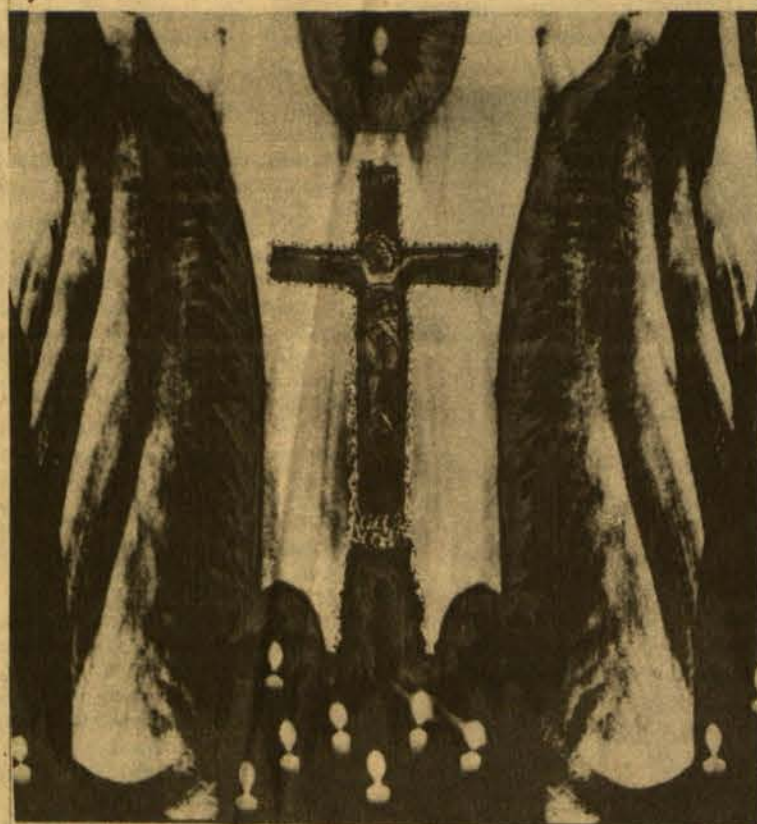
tiniai tikrinimai, „demaskavimai“, kritika spaudoje ir įvairiuose susirinkimuose. Buvo „atskleidžiamos“ katedros vedėjos Meilės Lukšienės ir ją rėmusių dėstytojų Irenos Kostkevičiūtės, Aurelijos Rabačiauskaitės, Vandos Zaborškaitės, Donato Saukos, mokslinio darbo revizionistinės tendencijos, buržuazinės koncepcijos, apolitiškumas, neigiamai atsiliepiama apie studentų mokymą ir auklėjimą. Anot visa tai mačiusio Juozo Bulavo, „katedros puolimo akcijoje dalyvavo visa bieliniai, lienkaičių kompanija. Vėliau įsijungė prorektorium tapęs S. Lazutka“³³.

LKP XI (1959) ir Lietuvos sovietinių rašytojų III (1959) suvažiavimuose katedros nariams priekaištaujama už ugdomą studentų skeptiškumą, niekinamą pažiūrą į tarybinę literatūrą. Katedros klaidų rezultatas — spaudai rengtas studentų literatūros almanachas *Kūryba*, kuriame vyrauja apolitiški ir net idejiškai žalingi kūriniai³⁴. Pastarojo rinkinio ir katedros darbo analizei buvo skirtas išplėstinis universiteto partinio biuro posėdis (1959.02.11). Kalbėję Bronius Pranskus, Kostas Korsakas, Jonas Žerušis kritikavo klaidingas katedros koncepcijas visuose literatūros mokslo baruose. Partijos Vilniaus miesto komiteto sekretorius Feliksas Bieliauskas, universiteto partorgas Vytautas Kuzminskis, jo pavaduotojas Jonas Bielinis, dėstytoja Liudvika

(Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje:

- Žmonija — atskleidžiama knyga • Iš Vilniaus universiteto istorijos, 1955-1990 (2) • „Lietuvių egzodo literatūra 1945-1990“ • Leonardo Žitkevičiaus eilėraščiai • Vinco Kudirkos bendražygiai • Ankstyvos Maironio poemos likimas • O. V. Milašiaus vienatvės Paryžiuje • Naujas dvikalbis žurnalas „Žemaičių žemė“

Jono Daniūno (Kaunas) nuotrauka „A. a. fotografui V. Šontai atminti“, 1992

Iš Lietuvių fotografijos 23-iosios metinės parodos, vykstančios Čiurlionio galerijoje, Čikagoje, dar ir šį savaitgalį, lapkričio 5-6 d.

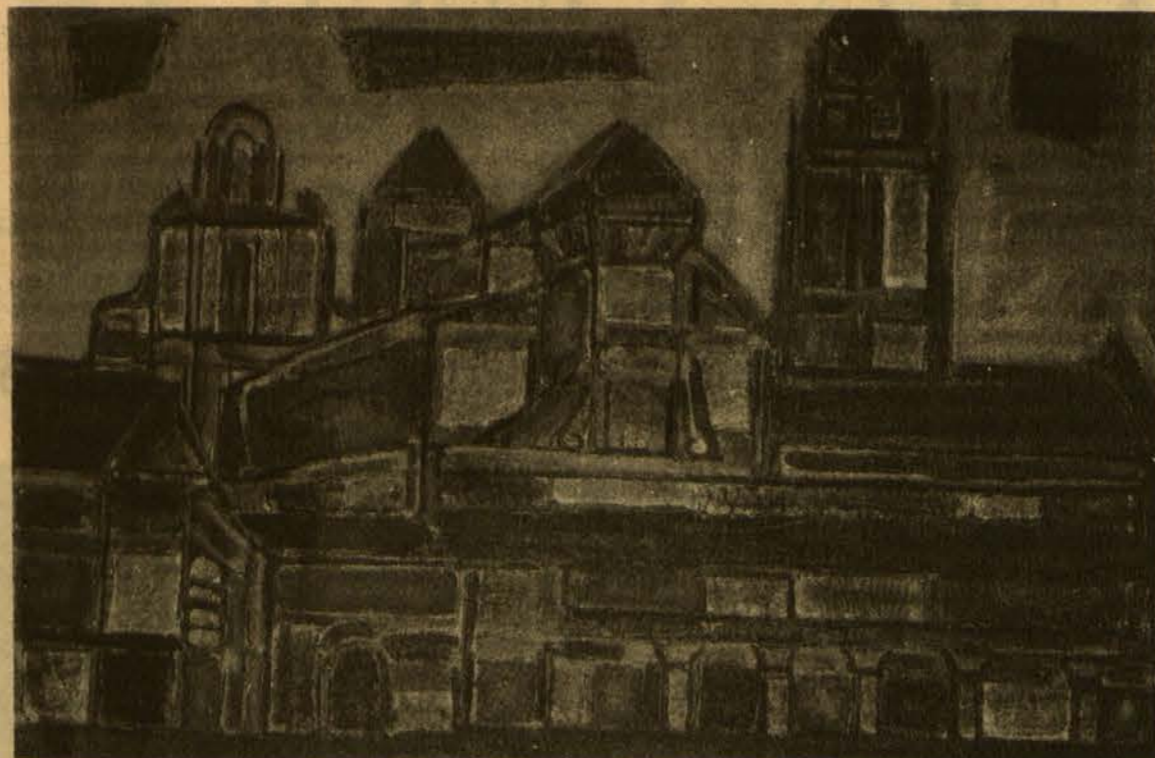
Iš Vilniaus universiteto istorijos, 1955-1990

(Atkelta iš 1 psl.)

Lisenkaitė, studentai Vytautas Dėnas, Jonas Stepšys ir kt. triuškinio katedros narių apolitiškumą, blogų tendencijų sklaidimą už universiteto sienų, *Kūrybos almanacho* rengėjų ideologines klaidas. Prisiminta, kad per 10 metų į katedrą nebuvo priimtas nė vienas komunistas, juo netapo nė vienas katedros narys³⁵.

Partinio biuro sudaryta nauja Istorijos ir filologijos fakulteto taryba ėmėsi „nusikratyti“ žmonėmis, kurių įsitikinimai ir elgesys neatitiko partinių nuostatų. 1958 m. birželio mėn. atleista Aurelija Rabačiauskaitė, „nesėkmingai“ dalyvavusi konkurse vyr. dėstytojos vietai užimti. Meilė Lukšienė, dar 1957 m. pabaigoje pasitraukusi iš katedros vedėjos pareigų (į jos vietą paskirtas prof. Bronius Pranskus), konkurse nedalyvavo ir 1959 m. rugšėjo mėn. buvo atleista iš docentės pareigų. Tais pačiais metais konkurso būdu neišrinktas katedros asistentas Juozas Stonys, kuris „neparodė jokie aktyvumo ir domėjimosi katedroje vykstančia kova prieš revizionistines tendencijas ir kitus jos darbo trūkumus“. Dirbti katedroje paliktas rektorius įsakymu, 1961 m. pradžioje jis pasitraukė iš universiteto. Katedrą paliko ir buvusi prof. Jurgio Lebedžio aspirantė, ilgametė katedros sekretorė Stasė Litvinaitė.

1961 m. balandžio mėnesį įvyko Istorijos ir filologijos fakulteto partinio biuro posėdis, kuriame buvo apsparstytas Lietuvos literatūros katedros darbas taisant ideologines klaidas, nurodantys universiteto partinio biuro 1959 m. vasario 11 d. posėdyje. Komisijos tikrūsios katedros darba, dėstytojų paskaitas, nuomone, didžiausi trūkumai rasti Irenos Kostkevičaitės ir Vandos Zaborskaitės veikloje. Nustatyta, jog tolerancija bei atlaidumas idėjinėms klaidoms, vengimas pasakyti aiškia pozicija aštriais klausimais „perauga į betarpišką idėjiškai ydingų nuotaukų skatinimą, daro didelę žalą studentų pasaulėžiūros formavimui ir breidimui³⁶. Tokia nutartis reikiškę nuosprendį dėstytojos: Vanda Zaborskaitė 1961 m. birželio mėn. konkurso būdu nebuvo perrinkta naujai vyr. dėstytojos kadencijai ir po savaitės atleista iš darbo, Irena Kostkevičiūtė, neįvykus partinio biuro sumanytam neeiliniam konkursui, išvaryta 1961 m. rudenį. Katedroje paliktas prof. Jurgis Lebedys „turbūt vien dėl savo palyginti santūraus būdo ir, svarbiausia, kad tuo metu tai buvo vienintelis senosios lietuvių literatūros žinovas, bet gal ir su viltimi, kad „pamokytas“ jo bičiuliams surengtu likimu, pakeis savo pozicijas („deja“,

Aloyzas Stasiulevičius

Vilniaus universiteto ansamblis. I. 1970. Drobė, sintetinė tempera, kolažas, 91 x 116

to neįvyko)³⁷. Kvalifikuotus dėstytojus pakeitus idėjiškai tvirtais komunistais ir komjauniais, ypač prie katedros vairo stojus (1962) Jonui Zinkui, universiteto Lietuvių literatūros katedroje nustojo pulsoti mokslinė mintis, ilgam įsitvirtino sociologinė metodologija.

Tramdant Lietuvių literatūros katedrą, užkliuvo ir kalbininkai. 1959 m. gegužės 5 d. Kolonų salėje įvyko Istorijos ir filologijos fakulteto profsąjunginės organizacijos gamybinis pasitarimas aktualiais dabartinės lietuvių literatūrinės kalbos klausimais. Jame, dalyvaujant Mokslų akademijos, Rašytojų sąjungos, Pedagoginio instituto, leidyklų atstovams, kritikuotas išmaus lietuvių bendrinės kalbos puoselėtojo prof. Juozo Balčikonio lingvistinės koncepcijos³⁸. Pasak universiteto partijos komiteto sekretoriaus Jono Bielino, „menkindamas mūsų darbininkų, kolūkiečių, inteligentijos ir vertindamas tik senų kaimo žmonių rašytų ir spaudos kalbą, kuri socialistinės santvarkos metais žymiai praturtėjo, prof. Balčikonis objektyviai imant prideda prie tų, kuri žadina nacionalistines nuotaukas ir juodina mūsų tikrovę³⁹. Partiniams aktyvistams ypač nepatiko tai, kad prof. Juozas Balčikonis važinėjo po Vilniaus kraštą, lietuviškąsias Baltarusijos apylinkes, domėjosi gyventojų kultūros ir švietimo reikalais, platino knygas lietuvių kalba, į tokią veiklą traukė jaunus dėstytojus, studentus. Nuolat kritikuojamas dėl netinkamo lietuvių kalbos dėstymo ir „neišmanydamas, kaip geriau

reiktų mokyti“, prof. Juozas Balčikonis pasitraukė į pensiją. 1961 m. iš universiteto konkurso būdu buvo atleista filologijos mokslų kandidatė Jadvyga Kardelytė. Jos nusikaltimas – bendradarbiavimas su Baltarusijos lietuviams, rūpinimasis mokyklų steigimu.

Šeštoji ir septintoji dešimtmėčių sandūroje suaktyvėję stalinistai ideologinio pobūdžio klaidų dar rado Istorijos ir filologijos fakulteto užsienio kalbų, Klasikinės filologijos katedrose, Fizikos ir matematikos, Medicinos, Gamtos fakultetuose. Už apolitiškumą, objektyvumą kritikuotas Gamtos fakulteto prof. Juozas Dalinkevičius, doc. Marija Natkevičaitė-Ivanaušienė, Vera Kotovič, j. „antimarksistines“ prof. Jono Dagio pažūras dėmesį atkreipė LKP CK VI plenamas (1959). Dėl kaltinimų buržuazinių koncepcijų sklaidimu, apolitiškumu universitetą paliko vienas žymiausių geopolitikos ir ekonominės geografijos Lietuvos pradininkų doc. Stanislovas Tarvydas (pokario metais jam teko „pasmerkti“ savo 1939 m. išleistą darbą *Geopolitika*). Politiniai motyvai Gamtos fakultetą privertė palikti asistentes Janiną Didžiulytę, Bronę Lisaitę, vyr. laborantę Juzefą Širvytę – visos trys ištekėjo už buvusių politinių kalinių.

Žlugusių vilčių metai

Sudėtingomis konservatyviųjų jėgų puolimo sąlygomis 1958 m. liepos mėn. Vilniaus universiteto rektoriumi buvo paskirtas pirmųjų pokario metų absolventas, fizikos-matematikos mokslų daktaras Jonas Kubilius. Vienu iš svarbiausių jo rūpesčių buvo saugoti

kiui, Juozui Žiugždai, Michailui Lolai ir Jonui Šopauskui) suteikti nusipelnusių mokslo veikėjų garbės vardai, keliom dešimtims – garbės raštai. Vadovaujančių organų sveikinime primintas svarbiausias universiteto uždavinys: „ruošti gerus specialistus, įsisavinčius naujausius mokslo pasiekimus, idėjiškai užgrūdintus, išauklėtus tautų draugystės, proletarinio internacionalizmo ir tarybinio patriotizmo idėjų dvasia, pasiryžusius kovoti už komunistų pastatymą mūsų šalyje. Universiteto uždavinys toliau vystyti tarybinę mokslą, stiprinti ryšius su komunistinės statybos praktika“⁴⁰.

Buržuazinės ideologijos, buržuazinio nacionalizmo liekanas įveikti turėjo padėti kur kas geresnis idėjinis-politinis universiteto darbuotojų auklėjimas. Įvairių kategorijų personalo nariai įtraukti į partinių organizacijų vadovaujamą politinį švietimą, teorinius seminarus, vakarinį marksizmo-leninizmo universitetą. Stojantieji aspirantūra, norintys ginti mokslinius darbus, privalėjo išlaikyti SSKP istorijos, marksistinės-lenininės filosofijos egzaminus. Vykdam vadovaujančių partinių organų nurodymus, daugiau dėmesio skirta ideologinės katedros, universiteto partinės organizacijos gausinimui. Stengtasi, kad fakultetų dekanai, katedrų vedėjai būtų komunistai. Septintojo dešimtmečio pradžioje vis daugiau senosios profesūros, išugdžiusios nemažą kvalifikuotų specialistų, užleido vietą naujiems žmonėms, įgijusiems išsilavinimą sovietiniais metais, nepatyrusiems stalininių represijų ir suvaržymų. Dalis jų „atlydžio“ laikotarpiu įstojo į SSKP; tikėdamiesi ne tik geriau atskleisti savo kūrybinius gebėjimus, bet ir iš vidaus priešintis rusifikacijai, veikti universitetą ir Lietuvos labui. Universiteto partinė organizacija pagausėjo (1957 m. joje buvo 199. 1960 – 308, 1965 – 391, 1970 – 468 nariai), ėmė atsisakyti kišimosi į visus universiteto reikalus. Partinio komiteto sekretoriai (Česlovas Kudaba, Pranas Kūris, Česlovas Ladukas ir kt.), atiduodami duoklę būtiniejiems partiniams reikavimams, oficialaus požiūrio į universitetą vykstančius procesus pripažinimas⁴¹, tarptautinio mokslininko autoritetas laidavo aukštą Lietuvos vadovų pasitikėjimą ir paramą. Ji buvo naudojama universitetui plėtoti, jo vietai ir vaidmeniui Lietuvos gyvenime stiprinti. Tokia Jono Kubiliaus pozicija, matyt, geriausiai tiko valdžiai, todėl rektorius pareigas jis ėjo rekordiškai ilgą laiką – 32 metus (antroji vieta katedrą Martynui Pociubui, rektorius 19 metų).

Universiteto mokslo reikalų prorektoriumi iki 1963 m. dirbo Steponas Jankauskas, mokymo reikalų – Stanislovas Lazutka (1959-1963). Vėliau svarbūs universiteto mokslo raidos, užsienio ryšių klausimai buvo prorektorius Jono Grigonio (1963-1991), studentų mokymo, idėjinio politinio auklėjimo – Broniaus Sudavičiaus (1963-1989) rankose. Išaugus darbo apimčiai, dalį mokslo reikalų prorektorius funkcijų atlikinėjo prorektorius Algimantas Bikelis (1979-1985) ir Juozas Vaitkus (1985-1991).

„Botago ir meduolio“ politikos dėka 1959 m. gruodžio mėnesį pirmą kartą per sovietinį laikotarpį ryškiau paminėtas Vilniaus universiteto įsteigimo jubiliejus – 380-osios metinės. Po ilgų įtikinėjimų leistos LKP ir pagaliau SSKP centro komitetų, susietos su Vinco Kapsuko pasirašyto dekretu „Dėl Vilniaus Darbo universiteto atidarymo“⁴⁰-mečiu, metinės tapo tipiška epochos švente. Filharmonijoje įvyko iškilmingas Mokslinės tarybos posėdis, dalyvaujant partijos ir vyriausybės vadovams, pasiūlytiems darbuotojams (Konstantinui Jablonskiui, Jonui Kubiliui, Pauliui Slavėniui, Povilui Snars-

Tai skatino tautinių kultūrų plėtotę, kuriai bene palankiausios sąlygos susidarė Lietuvoje. „Vietinis režimas, kuriam vadovavo Sniečkus, tuomet jau ilgiausiai einąs savo pareigas partijos pirmasis sekretorius, jautėsi saugus ir nebijojo kaltinimų kultūriniu liberalizmu. Partinis aparatas buvo ramiai lietuvinamas ir toliau. Kai kurie nauji aparatininkai, matyt, šiek tiek simpatizavo kultūros modernizavimui bei vakarietinimui“⁴². Naudojantis atokvėpiu, Vilniaus universiteto buvo atkurta Lietuvos istorijos katedra⁴³, subrandintos idėjos universiteto žinio perimti Šv. Jono bažnyčia ir, čia įsteigiant mokslo muziejų, sustabdyti vertingo architektūros paminklo naikinimą. Partiniuose susirinkimuose kai kurie komunistai studentų patriotizmui ugdyti siūlė atminimo lentomis, portretų galerija pagerbti ir įamžinti buvusius universiteto rektorius, įsteigti leidyklą, kuri paspartintų dėstytojų parengtųjų monografių, metodinių darbų publikavimą ir pan! Ideologinės, biurokratinės kliūtys neleido įvykdyti kai kurių gerų sumanyimų, tačiau viešas jų svarstymas rodė, jog bundama iš prievartinės letargo būsenos. Rektorius Jono Kubiliaus iniciatyva universitete darba gavo nemažą „blogos praeities“ žmonių. Estetinio lavinimo katedroje vietą surado KGB persekiojamas iš Dailės instituto atleistas dailininkas Vaclovas Kosciška, Medicinos fakultete – buvęs tremtinys Kazys Ambrozaitis, Kauno bendramoksliniam fakultete – Vladas Žulys, Mokslineje bibliotekoje – Jurgis Tornau ir kt.

1968 m. nuslopinus „Prahos pavasarį“, vėl prasidėjo atviras ideologinis spaudimas, grįžtama prie stalinizmo dvasios ir metodų. Po Romo Kalantos susidėginimo ir 1972 m. įvykių Kaune ir svarbesnes, su ideologija susijusias pareigas pradėta kelti Maskvai visiškai atsidavusios žmonės, stiprinti ideologinę priežiūrą. Partinės organizacijos, gavusios administracijos veiklos kontrolės teisę, skatinamos aktyviai kištis ir aukštųjų mokyklų personalo, mokslo bei studijų reikalus. Intuityviai propaguojama „sovietinė liaudies“ dogma, sovietinis patriotizmas ir socialistinis internacionalizmas, vėl iškeliamas buržuazinio nacionalizmo „baubas“, forsuojama nutautinimo, rusifikacijos politika. Remiantis SSKP suvažiavimų, garsijų Taškento konferencijų, dėjusių teorinių tautų susiliejimo pamatus, nutarimais, reikalaujama visapusiškai tobulinti rusų kalbos dėstytyje specialiosiose aukštesiose mokyklose⁴⁴, rusų kalba rašyti ne tik disertacijas, bet ir diplominius darbus, dėstyti specialiasias disciplinas. Naujomis sąlygomis, grėsusiomis pačioms universiteto egzis-

tencijos šaknims, teko atlaikyti didžiulį spaudimą, parodyti daug lankstumo, vilkinti, laviruoti ar net imituoti veikimą. Neišvengta didelių nuostolių. Gilėjant sovietinio režimo krizei ir universitetą vis labiau ėdė visuomenėje išplitusi erozija – nutylėjimai, veidmainystė, smukusi dalies dėstytojų moralė, įsigalėjęs girtuokliavimas, protekcionizmas, kyšininkavimas⁴⁵. Antra vertus, lietuvių kalbos stūmimas iš viešojo gyvenimo, nutautinimui talkinanti ekonominė politika stipriai vykdė politiką, anot Tomo Remikio, nors ir kėlus tam tikrą Maskvos nepasitenkinimą, suteikė ne tik būtiną vietos valdžios paramą nacionaliniam atgimimui, bet ir potencialiai iki septintojo dešimtmečio pabaigos absorbavo, silpnino besiformuojantį opozicinį disidentų judėjimą⁴⁶. Dabar režimas, užsigrantavęs gyventojų pažiūrų nuolankumą, kitokias pažiūras griežtai slopino. Kiekviena iškilnesne, savarankiškai manstantis asmenybė domėjosi saugumo organai, bandė įtraukti į savo pinkles, moraliskai sugniuždyti, suniveliuoti⁴⁷. Dar 1970 m. rudenį universiteto kolektyvą sukretė saugumo persekioto ir į kraupią desperaciją patekusių įžymaus baltisto prof. Jono Kazlausko mirtis paslaptiniais aplinkybėmis⁴⁸. Ji tapo ne tik sukretėjančios tragedijos (1973 m. gruodžio mėnesį universitetą ir visą Lietuvą sukretė lėktuvo katastrofa, kurioje žuvo įžymiausi pediatrai, universiteto dėstytojai prof. Liudmila Steponaitienė, doc. Petras Baublys, doc. Raimondas Lucinskas), bet ir, vis dažnesnių politinių kaltinimų ir susidorojimų preliudija. 1973 m. saugumas suėmė, tardė vieną iš kraštutyrininkų klubo „Ramuva“ iniciatorių, Filosofijos istorijos ir ateizmo katedros aspirantą Joną Trinkūną. Jis buvo pašalintas iš SSKP, o pasibaigus aspirantūros laikui iš universiteto išstumtas. 1975 m. universitetą paliko Psichologijos katedros vyr. dėstytojas Antanas Danielius, liudytųjų politinėje byloje. Toje pačioje katedroje ėjęs docento pareigas Albinas Bagdonas, motyvuotu pareiškimu atsisakęs stoti iš SSKP kandidatų į narius, pašalintas iš kandidatų, pervestas į laboratorijos mokslinius bendradarbius.

(Tęsinys ateinantį šeštadienį)

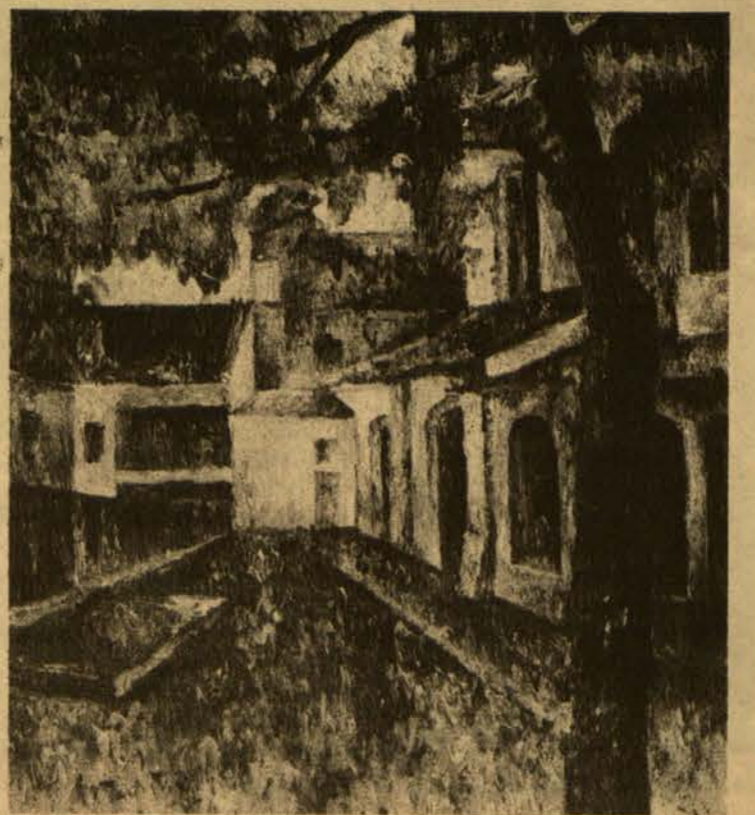
NUORODOS

- 18 Tininis V. „Lietuva ir A. Sniečkus...“
- 19 Sakalas A. „Pirmasis atgimimas...“ P. 46.
- 20 LVVOA. F. 7017. Ap. 2. B. 61. L. 55-58.
- 21 „LKP X suvažiavimas ir mūsų uždaviniai“. VVU partinio biuro sekretoriaus drg. V. Kuzminsko pranešimas atvirame partiniame susirinkime 1958 m. gegužės 7 d. *Tarybinis studentas* 1958 gegužės 15.
- 22 *LKP X suvažiavimas*. 1958.02.12-15. LVVOA. F. 1771. Ap. 191. B. 430. L. 95,405.
- 23 *Apie drg. J. Bulavą*. LKP CK biuro posėdis. 1958.06.27. LVVOA. F. 1771. AP. 191. B. 542. L. 58, 88.
- 24 *Pažyma apie Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto rektorius J. Bulavą*. LVVOA. F. 1771. Ap. 191. B. 542. L. 45.
- 25 *Atsiminimai apie Vincą Mykolaitį-Putiną*. P. 381.
- 26 LKP CK biuro nutarimas „Apie drg. J. Bulavą“, 1958.06.27. LVVOA. F. 1771. Ap. 191. B. 542. L. 39.
- 27 *Apie J. Bulavą*. LKP CK biuro nutarimas. 1959.07.28. LVVOA. F. 1771. Ap. 196. B. 129. L. 4.
- 28 Misiūnas R., Taagepera R. *Baltijos valstybės*... P. 164.
- 29 *Filosofija ir universitetas*. Eugenijus Meškauskas Juozaitis A. *Tarp žmonių*. V., 1993. P. 118.
- 30 *Vilniaus valstybinio universiteto metinė 1958 m. darbo ataskaita*. VUA. F. R-856. Ap. 2. B. 302. L. 4, 7.
- 31 Rozga J. „Svarstė lietuvių literatūros katedros auklėjimąjį darbą“. *Tarybinis studentas* 1957 lapkričio 27.
- 32 *Literatūra 1940-1960*. Dokumentų rinkinys. V., 1992. P. 492.
- 33 *Atsiminimai apie Vincą Mykolaitį-Putiną*. P. 380.
- 34 *Plačiau žr. Gervė M. „Leidinys neišėjo...“*. *Dienuotis* 1991 rugpjūčio 16-23. P. 4.

Bronius Uogintas

Vilniaus universiteto kiemas, 1962. Drobė, aliejus, 67 x 92

Linas Jankus

Universiteto kiemas, 1979. Drobė, aliejus, 90 x 70

(Nukelta į 4 psl.)

Egzodo anima arba antinekrologas išeivių literatūrai

JULIUS KELERAS

Pirmiausia paklausi savęs — ką gali skaitantis, susidūręs su tokiais — visom prasmė švytinčiu — leidiniu kaip *Lietuvių egzodo literatūra 1945-1990*? Kaip turėtum užmegzti dialogą su apimtimi, nemenko svorio ir storio veikalu, profiliu ir *en face* (bet ne turiniu) primenančiu Eduardo Mieželaičio *Mano lyra*? Ranka ant širdies: nesieki tapti dar vienu Mieželaičio kritikų kohortos nariu; tą pakankamai darbščiai, darniai ir planingai atlieka jaunosios mūsų kritikos kandy, pakaitom esdamos klasiko vilnas. Be to, ir neatidi akis netrūktų pastebėti, jog šis baltas bei skaidrus darbas neeiluotas. Tad panašumas šįsyk tik tariamas, be to, kiekviena knyga turi pilną teisę apsimesti kuo tinkama. Čia būtų vieta citatai iš kurios nors tarptautinės knygos teisių konvencijos, tačiau palikim tą artimojo rytojaus ateitį, kuomet mūsų tautinės knygos Lietuvoje ir interjeru, ir eksterjeru (geriau nemaišyti su toiterjerais, foksterjeriais, erdelterjeriais) ims pagaliau panašėti į tikras knygas, kokias, tarkim šiuomet leidžia „Baltos lankos“ ar bemaž visos lietuviškos išeivijos leidyklos („Ateitis“, „Algimantas Mackaus knygu leidimo fondas“, „Lithuanian Library Press“, „Krikščionis gyvenime“, etc.). Tačiau, rodos, neatsakingai būsiu nukrypęs į šoną.

Svaresčiau: kokią taktiką naudojant, dosniai atsivertę šios skaitysenos vartai, slepiantys veikalius iš dešimties kritiškų žvilgsnių įvargę ar bent jau kurybišką ir įkvepiančią energiją? Juk Lietuvos skaitantįjį dideliu greičiu kriskdama užklumpa skambiu diasporos vardų grūtis (Jonas Aistis, Bernardas Brazdžionis, Henrikas Radauskas, Antanas Vaičiulaitis, Antanas Škėma, Birutė Pukelevičiūtė ir t.t.), požiūrių ir vertinimų įvairovė (Rimvydas Šilbajoris, Alfonsas Nyka-Niliūnas, Violeta Kelertienė, Tomas Venclova, etc.), kai kurie autoriai ir jų tekstų gyventojai vaiduokliška šmėkšteli kaip paslaptingi fantomai, dar nežinomi vis menkia literatūra besidominčiam posovietinės Lietuvos piliečiui. Ar kas be kelių garbių galybių išeivijos profesorių, ambicingesnių studentų, vietinių Akademijos ir universiteto žmonių saujelės Lietuvoje galėtų žegnotis, jog pažįstama Pulgio Andriūšo, Kosto Ostrausko, Algirdo Landsbergio kūryba? Antra vertus, knygon įspauistas 1,000 egzempliorių tiražas, trisdešimties dolerių kaina, leidymos laikas ir vieta (Čikaga, 1992) nėra, sakysim taip, itin palankūs, tarkim, Veiviržėnų mokytojų lietuvių, iš „Laisvosios Europos“ nuklausiam, jog tokia — reikšminga lietuviškajai, egzodo kultūros studijoms, interdisciplinariems sritims, etc. — pasirodė pasaulėje. Ką beveikti? Atidžiai grauzti nagus? Ieškoti knygos didžiojoje Lietuvos miestų (gal ir miestelių, bažnytkaimių, bendrovių, privat. viršaičių) bibliotekose, kol jos nenusavino vietiniai retesnių knygų mėgėjai ar sovietmečio augintiniai, pagal vieno Aido Marčėno (sutapimas su Adomo Mickėvičiaus inicialiais atsitiktinis) eilėraščio iš naujasiojo *Rastų* tomo, berods, skirto *duklei ir pelenai*, receptą.

Neabejoju, jog kažkas Lietuvoje jau nuosekliai suka galvą, kaip išleisti šią riebią ir tikrai reikalingą knygą, prikišamai rodančią, kaip mes nepažįstam lietuvių. Ir ačiū Dievui, kad suka. Juk tie devyniolika autorių, beveik tiek pat metų Kazio Bradūno ir Rimvydo Šilbajorio spiriami, pagaliau surašė literatūrinę lietuvių tremties istoriją, kurią atsivertus pagaliau bus aišku, kad

LITUANISTIKOS INSTITUTAS

LIETUVIŲ EGZODO LITERATŪRA

1945-1990

REDAGAVO
KAZYS BRADŪNAS
IR
RIMVYDAS ŠILBAJORIS

RAŠO: ALGIRDAS TITUS ANTANAITIS, AUDRONĖ BARŪNAITĖ-WILLEKE, ŽIVILĖ BILAIŠYTĖ, KAZYS BRADŪNAS, ILONA CRAŽYTĖ-MAZILIAUSKIENĖ, VYTAUTAS ALEKSANDRAS JONYNAS, KESTUTIS KEBLYS, VIOLETA KELERTIENĖ, VLADAS KULBOKAS, AUŠRA LIULEVIČIENĖ, LIŪTAS MOCKŪNAS, ALFONSAS NYKA-NILIŪNAS, VIKTORIJA SKRUPSKELYTĖ, ALINA STAKNIENĖ, ALFONSAS ŠEŠPLAUKIS-TYRUOLIS, RIMVYDAS ŠILBAJORIS, ANTANAS VAICIULAITIS, DANA VASILIAUSKIENĖ, BRONIUŠAS VAŠKELIS, TOMAS VENCLOVA

ČIKAGA, 1992

kai kurie lietuviai, sprukdami nuo istorijos, ši tą laimėlyje. Bus aišku, kad „tremties tobulybė“ („Perfection of Exile“) — toks vienos Rimvydo Šilbajorio knygos pavadinimas) labiau galioja tiems, kurių visu skaudumu nepalietė svietimas ir žiaurus pasaulis, vertes poetus kasti duobes numireliams (Kazį Bradūną), dirbti mechaniską darbą fabrikose (Henriką Radauską, etc.), slaugyti prieglaudose Alzheimer'iu sergančius senokus, pametusius realybę (Liūnę Sutemą-Katiliškiene). Nors irgi tiesa: jei ne sovietmetis, čia, Lietuvoje, vargu ar turėtume progos gigantus Romualdą Granauską ir Juozą Aputį, du kertinius pokarinės lietuvių literatūros akmenis, bent jau mano galva.

Kita vertus, ši literatūros istorija ar egzodo literatūros istorijos straipsnių rinkinys yra vertingiausias apibendrinantis daiktas, ką iki šiol turime apie išeivijos lietuvišką kultūrą literatūroje. Priemenu: anksčiau mus iš bėdos tenkino Prano Naujokaičio *Lietuvių literatūros istorija* (4 tomai), Kazio Bradūno redaguota *Lietuvių literatūra svetur*, gal kiek *Lietuvių enciklopedija* (37 tomai), leista Boston'e, Rimvydo Šilbajorio knyga *Perfection of Exile: Fourteen Contemporary Lithuanian Writers*, Lituanistikos darbai, Lituanistikos instituto suvažiavimo darbai, periodinė spauda — visų pirma Ivar Ivask redaguotas *World Literature Today, Metmenys, Aidai*. Betgi šis vėliausias, lyg ir reziumuojantis

Vinco Kudirkos bendražygiai

VINCAS TRUMPA

Tokių pavadinimų Rašytojų sąjungos leidykla Vilniuje neseniai (1993) išleido naują Juliano Būtėno veikalą. Jame randame net 28 Vinco Kudirkos draugų ir Varpo bei *Ūkininko* bendradarbių biografinius siluetus. Be abejo, tai ne visi, bet turbūt svarbiausi jo bendražygiai. Galbūt šiek tiek nuskriaustos tapo jo gerbėjos ir bendradarbių moterys, kurių tik viena Gabrielė Petkevičaitė-Bitė „susirado sau vietelę“ toje gražioje galerijoje. O juk ir Žemaitė, ir Šatrijos Ragana, ir Lazdynų Pelėda (kokie prasmingi slapyvardžiai!) galėjo ten būti. O gal ir suomė rašytoja Mailla Talvio, kuri tikrai buvo pamilusi tą Lietuvos panemūnio ažuolą.

Verta atkreipti dėmesį, kad lėšas šiam veikalui išleisti parūpino Varpininkų stipendijų fondas Čikagoje, kuriam vadovauja Antanas Kučys, taip pat neseniai išleides stambų biografinį veikalą apie tris didžiuosius Vilniūsus: inžinierį Petrą, gydytoją Antaną ir politiką bei visuomenininką Joną. Tą veikalą finansavo Mykolo ir Alenos Devenių fondas. Geras tai būdas prisidėti prie kultūrinės veiklos išeivijoje ir Lietuvoje.

Tos nedidelės, bet be galo talpios knygėlės autorių Julijų Būtėną, kuris neseniai šventė savo 85-ą gimtadienį (jis gimė 1908 m.), prisimenu dar iš savo studentavimo laikų Vytauto Didžiojo universitete. Studentų Varpininkų korporacijos kepturaitė liudijo, kad jam jau ir tada, maždaug prieš 60 metų, arti širdies buvo Vinco Kudirkos idėjos. Tada Būtėnas ėmė reikštis kaip beletristas, 1932 m. išleides *Dzūkų tarpe* apysakų rinkinį *Sciklinės gonkos*.

Netrukus jis pasirodė kaip gabus ir labai našus biografinių istorijų autorius, su kuriu gal galėjo lygintis tik neseniai New York'e pasimiręs žemaitis Aleksandras Merkelis (1907-1994). Idomu, kad pats Būtėnas save „pasikrikštijo“ istoriografo vardu, 1974 m. išleides įdomius *Istoriografo užrašus*. Mūsų raštų kalbosenoje tas žodis dar nėra paplitęs. Jo neteikia nei gana platus *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, kurio gerokai papildyta ir pataisyta II laida neseniai pasirodė. Populiarusis inžinierų enciklopedinis žodynas *Larousse*, garsus savo mokslinių terminų apibrėžimų tikslumu, istoriografu vadiną rašytoją, kuriam pavesta aprašyti savo laiko ar savo valdovo istoriją. Kitaip jis, ypač seniau,

ligtolinį patyrimą, veikalas neabejotinai pranoksta savo pirmtakus: tokio preciziško, tegul kai kur ir ne visai kritiško ir ne visai sistemiško, darbo iki šiolei nebuvo.

Ypač smalsu skaitant buvo patirti netikėta subjekto — objekto efekta: tuo požiūriu verta buvo skaityti gal kiek ir diskutuotiną konservatyvesnei akiai Alfonso Nykos-Niliūno tekstą apie vyriausiąją rašytojų emigrantų kartą, Tomo Venclovos straipsnį, skirtą Bernardui Brazdžioniui, Ilonos Gražytės-Maziliauskienos analizę, pašvęstą Algimantui Mackui. Be abejonės, didžioji dalis knygos tekstų skirta išeiviskam lietuviškam modernizmui, išmaistintam paliktos tėvynės, nostalgikai kaimišku vaikystės dienų atsiminimų poetika, ir naujo, baugiai svetimo, tačiau ne mažiau viliojančio, energingo europinio modernizmo impulsu, be kurio neturėtume Škėmos, Radausko, Ostrausko, Nagio, Algirdo Landsbergio. Valia sakyti, jog išeivių kūryba, kaip dosnioji maitinančioji *anima*, aną sunkią pokario valandą globojo ir geografinės Lietuvos literatūra, per geležinę ir kruviną uždangą siūsdama estetinį toną, skatindama maištui, užmojui, galų gale — būsimai laimei.

Po Lietuvos knygynus pabiręs egzodo derlius vaizdžiai liudija — išeivių literatūrai, rašytai ir teberašomai lietuviškai, dar nereikia nekrologo. Ji jau paneigė, sėkmingai įveikusi, tris Czesław Miloszo aprašytas emigranto neviltes priežastis: vardo prarastį, nesėkmės baime ir moralinę kančią. Ir vėlė sau tyliai tarsi: ačiū Dievui. Ir Kaziumi Bradūnui su Rimvydu Šilbajoriu.

LIETUVIŲ EGZODO LITERATŪRA 1945-1990. Redagavo Kazys Bradūnas ir Rimvydas Šilbajoris. Čikaga: Lituanistikos institutas, 1992. Knygos leidejas — Lietuvos Fondas, apmokėjęs visas paruošos ir leidymo išlaidas. Viršelis ir dailės priežiūra — Vytauto O. Virkau. Tiražas — 1,000 egzempliorių. Spaudė „Draugo“ spaustuvė, Chicago, Illinois. 864 puslapiai. Kaina — 30 dolerių. Gaudama „Drauge“.

dar buvo vadinamas metraštininku. Senovės Lietuvoje tokius istoriografus arba metraštininkus turėjo ne tik valdovai, bet ir didikai, vyskupai.

Panašus istoriografas arba metraštininkas yra ir Julius Būtėnas. Aprašydamas dr. Jurgį Šaulį, vieną iš Kudirkos bendražygių, jis prisipažįsta nesijaučiąs kompetentingas apie jį rašyti, nes tik viena karta su juo akis į akį susidūręs Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos rankraštyne. Dėl to jis pasinaudojęs Felicijos Bortkevičienės liudijimu, kuri daug geriau Šaulį pažinusi (Būtėnas ir apie ją ką tik yra išleides gražią monografiją *Gyvenimas kitiems*).

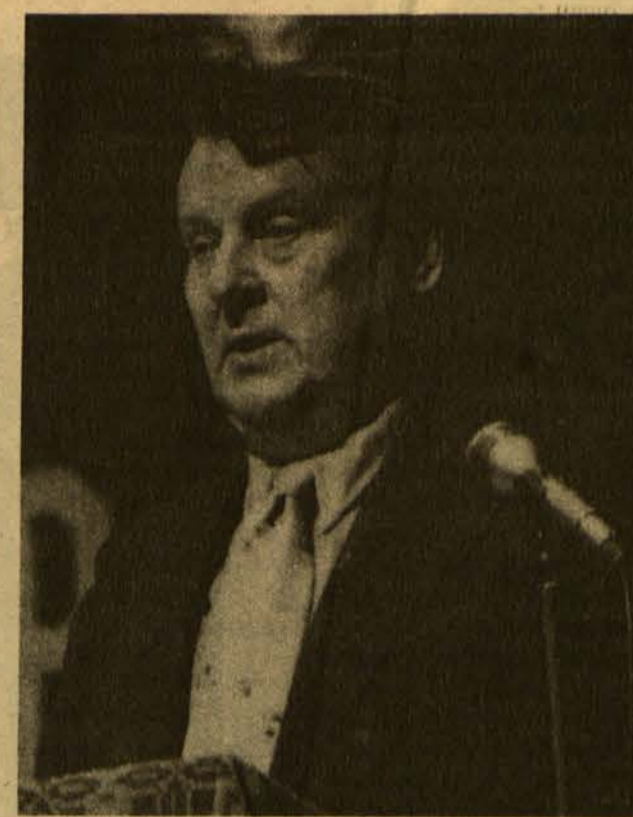
GEROVĖ

*Kada gerove kraštas klesti,
Sunku tikrovę tau suprasti.
Tiek netikrumų susikrovė,
Kad netikra jau ir tikrovė.*

*Tiek neaprėpiamų gėrybių,
Ir tiek fantazijų beribiu.
Kažką gigantišką tau siūlo,
O reik tik adatos ir siūlo.*

*Kada skylė kišenėj klesti,
Visas fantazijas reik mesti.
Samdyt reik adatą bedarbė,
Kad ji apgintų tavo garbę.*

Leonardas Žitkevičius

Leonardas Žitkevičius

Vytauto Maželio nuotrauka

KELIONĖ Į PENSIJĄ

*Garbingo dolerio vergovėj
Buvai arklys, buvai ir jautis.
Bet kapitalo nesukrovėi,
Ir skauda širdį, kad reik liautis.
Nelenktyniauj su jaunais,
Nes iškeliauj po šunais.*

*Nebėr vežimo. Ir nereikia.
Naujiem žmonėm jis nesvarbus.
Vergauti jie nenusiteikė:
Arkliais ir jaučiamis nebebus.
O tu, žmogau, net juokas ima,
Idejai širdį į vežimą.*

GRĮŽIMAS

*Tiek daug šviesių vardų sugrįžo į tėvynę —
Šunų ir jų tarnų ir atplaišų tautos.
Net užjūrio veiksniai ten — das jau įmynė,
Ir niekas iš tautos jiems kelio nepastos.*

*Su jais grįžau ir aš vardu šviesos nešėjo
Ir savo šviesumu apstulbinau visus.
Galėjo būt ir taip, tačiau ne taip išėjo:
Apstulbinau visus, kad aš toksai tamsus.*

*O gal ir netamsus, tiktai sustabarėjęs,
Nes vis nesuprantu visų naujų balsų,
Sustingęs praieity, senų sapnų kūrėjas.
Tik atplaiša tautos buvau ir tebesu.*

Kažkodėl F. Bortkevičienė pavadino Šaulį „dideliu tinginiu“. J. Būtėnas neturėjo pagrindo tuo netikėti, ypač kad Šaulys taip ir neparašė savo atsiminimų. Ir man su dr. J. Šauliu tik vieną kartą teko susidurti akis į akį. Tai buvo atmintiną 1939 m. vasarą Varšuvoje, kur jis atstovavo tada Lietuvos Respublikai. Ambasadoriška savo išvaizda ir laikyvena man atrodė, kad jis labai tiko tam postui. To turbūt nebūčiau galėjęs pasakyti apie jo pirmtaką pulk. Kazį Škirpą, kuris daug geriau tiko pasiuntiniu Berlyne. Turėdamas progos gana gerai susipažinti su dr. J. Šaulio rankraštyne ir žinodamas, kaip rūpestingai jis kaupė lietuviškus leidinius ir Lietuvos istorinius žemėlapius, joku būdu negalėčiau pavadinti Šaulio „dideliu tinginiu“.

Visas šio J. Būtėno veikalo įdomumas ir yra, kad jis savo trumpučiuose, dažniausiai 4-6 puslapių biografiniuose siluetuose nekartoja tokių dalykų, kuriuos galima rasti kiekviename enciklopedijoje, bet iškelia

viena kitą smulkmeną iš savo asmeniško patyrimo, pasiremdamas patikimu liudininku ar girdintu istoriniu šaltiniu. Kalbėdamas apie Gabrielių Landsbergį-Zemkalnį, vieno iš Sąjūdžio vadų ir dabartinio opozicijos vadovo senelį, jis pacituoja tik vieną, bet galbūt patį svarbiausią jo autobiografijos sakinį: „Aš nepasidariau lietuviu, aš esu juo gimęs“ (p. 167). Nors ir jis savo jaunystėje, kaip ir daugelis kitų ano meto veikėjų, nekalbėjo lietuviškai. Kaip ir mūsų gerbiama istorikė dr. Vanda Daugirdaitė Sruogienė, kuri ką tik šventė savo 95-ąjį gimtadienį. Labai gerai, kad dabartiniai mūsų literatūros ir kultūros istorikai iškelia ir ne lietuviškai rašiusių ir kalbėjusių žmonių lietuvišką patriotizmą.

Nelabai aišku, kaip J. Būtėnas atrinko ir į eilę sustatė tuos 28 Kudirkos bendražygius. Aišku tik, kad ne pagal amžių ir jų artumą Vincui Kudirkai ir vargu ar pagal jų svarbumą Varpai ir *Ūkininkui*. Turbūt neatsitiktinai J. Būtėnas toje biografinių siluetų galerijoje į pirmą vietą pastatė dr. J. Gaidamavičių ir jam paskyrė daugiausia puslapių. Jis buvo ne tik vienmetis su V. Kudirka, kartu studijavo mediciną Varšuvos universitete, steigė slaptą lietuvių studentų draugiją ir sutarė leisti *Varpą*.

Jono Gaidamavičiaus plunksnai priklausio ir pirmojo *Varpo* numerio vedamasis. Kartu jis buvo galbūt labiausiai užmirštas iš visų V. Kudirkos bendražygių. Tas pats J. Būtėnas bene pirmasis ir iškėlė dr. Jono Gaidamavičiaus-Gaidžio nuopelnus, 1939 m. *Kultūros* žurnale paskelbdamas apie jį išsamų straipsnį ir pavadindamas jį vienu iš *Varpo* iniciatorių. Iš tikrųjų tai buvo be galo įdomus žmogus, kaip jau matyti iš jo ankstyvųjų laisvųjų kun. Aleksandrui Burbai (1854-1898) Amerikoje. Kartais jis buvo nelaimingiausias žmogus pasaulyje, kitą kartą jis galėjo „nuginčiuoti“ caro valdininkus, pasirodymas prieš juos su medicinos generolo uniforma ir visais medaliais. Tragiška ir jo šeimos lemtis, ji „ištirpo“ rusų jūroje.

Kaip ten bebūtų, skaitytojas nenuobodžiaus šiuos J. Būtėno siluetus skaitydamas. Jis ras ir jų visų fotonuotraukas. Daugelis tų Kudirkos bendražygių mirė gana jauni, kaip ir pats dr. Vincas Kudirka. Bet kai kurie sulaukė gražaus amžiaus, kaip, pavyzdžiui, pats paskutinis toje galerijoje Marcelinas Šikšnys, matematikos vadovėlių autorius, kuris mirė 1970 m., sulaukęs 95 m. amžiaus ir pragyvenęs dr. Vincą Kudirką daugiau kaip 70-čia metų.

Metas I.
Sausis 1889 m.
„Varpo“ leidžiama
Tiražo 30 kiekvieno mėnesio
Metas prieš 50 pri-
matinius
Būna juos 4 rub.
Pvntas 4 mark.
Antrajoje ir kitose 5 mark.

WARPAS

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Num. I.
Aprašomasis „Varpo“
kaartėja už kiekvieną bet
virta dalytą eilutę smulkiu
razu spausdą 30 pfn. arba
10 kap. primami „Varpo“
redyktaje Bliškės per Lan-
pėnas, Ostpreußen

J. Šikšna — Auksiniai etilera pars; Sarmėnos — Iza Išvyvitasokos dirvos, a. b. — Hygiēna, Hygiēnos tarnas — Literatūrinė
pervažis, A. z. — Iza Viaz, Bėdrys — Polėna — Muzika — Iza produktivku targavicziau — Paasarga redyktas — Appar-
simms — Iza bulletinu Vilniaus meteorologiskos observatorijos

„Varpo“ pirmojo numerio (1889) antraštė

„Numarinta“ Maironio poema „Lietuva“

70 metų nuo jos fragmentų paskelbimo

ALFONSAS TYRUOLIS

Pati pirmoji Maironio poema buvo „Lietuva“, kuri niekad nebuvo spausdinta, bet kurios fragmentų buvo skaitę savo studentams Humanitarinių mokslų fakultete docento pareigas einęs Juozas Tumas-Vaižgantas 1922 metų rudens semestre. Tuos fragmentus jis vėliau, 1924 metais, išspausdino savo monografijoje apie Maironį. Jei neskaityti kelių ištraukų Vinco Mykaloičio-Putino *Naujojoje lietuvių literatūroje*, tai būtų, berods, ir viskas iš to kūrinių. Pats Maironis tos poemos nedėjo į savo raštus, kuriuos 1926-1930 metais išleisdino penkiais tomiais.

O vis dėlto dar ir šiandien versta ji mūsų dėmesio, nes joje jau pasireiškia visi vėlesniosios Maironio kūrybos motyvai. Ir poetiniu atžvilgiu ji nėra jau tokia menka, ir ne vienas jos posmas gali lygintis su pačia geriausia Maironio poezija.

Kaip ji atsirado ir kodėl Maironis jos nei pats spausdino, nei kitiems leido tai padaryti? Berods, jos atsiradimas ir „numarinimas“, turi tam tikrą ryšį. Kaip žinome, Maironis dar šeštoje gimnazijos klasėje pradėjo rašyti eiles lenkiškai. Vėliau jas visas sunaikinęs, ir jau Kauno kunigų seminarijoje te tik lietuviškai. Kadangi pirmuosiuose kursuose nebuvo daug ko mokytis, turėjęs laiko ir emės gilintis į mūsų romantikus ir istorikus, kurie supažindino su romantine Lietuvos praeimi. Čia tad ir prasideda patriotinė ir romantinė Maironio poezija. Be kitų kraštų literatūros šulų Maironiui daug įtakos turėjo vyskupas Antanas Baranauskas, tada seminarijos rektorius.

Seminariją baigdamas 1888 metais, Maironis ir parašė poemą „Lietuva“, ją dedikavęs „Jo mylistai Šviesiausiam Vyskupui Antanui Baranauskui“, į jį kreipdamasis:

*Tėve mūsų tėvynės!
Mūsų ryto žvaigždė!
Būk pagarbintas, pramyšes
Mums kaip milžinas kelią!*

Baranauskas iš pradžių kūrini kaip ir maloniai priėmęs, bet paskum buvęs kiek nepatenkintas naujaja, nebe šleicherine rašyba, kurią pats vartojo. Vėliau rašęs vienam Petrapilio Dvasinės akademijos profesoriumi (J. S.

Dovydaičiui), kad vienas klierikas, Jonas Maculevičius (taip tada Maironis vadinosi, vėliau grįžęs į Mačiulį), jam dovanojęs eilių sąsiuvinį, kur rašyba fonetikos atžvilgiu neišlaikanti kritikos, betgi autoriui esą negalima nepripažinti talento eiliuoti ir iš jo esą galima daug ko laukti. Tik jam reikią „suprastinti“ savo nuomonę apie lenkus ir jų santykius su lietuviais. Tad čia ir bus buvus tikroji Baranausko šalto entuziazmo priežastis.

Maironis savo nuomonės apie lenkus, kaip matyti iš jo vėlesnių veikalų, „nesuprastino“, bet dėl šalto atsiliepimo į jo pirmąjį kūrinių irgi liko šaltas. Kai poetas Mykolas Vaitkus vieną atostogų

metu Palangoj Maironį paklausė, kaip jo kūrybą sutikęs vyskupas Baranauskas, Maironis atsakęs: „Ogi tylomis. Kai įteikiau jam ilgoką savo dainą apie Lietuvą, poemą „Lietuva“ priimti jis priėmė, bet taip ir paliko nieko nepasakęs, ką jis mano apie ją“ (Mykolas Vaitkus, „Viena diena su Maironiu Palangoje“, *Aidai*, 1952, Nr. 5).

Maironio poema „Lietuva“ tai tam tikra prasme miniatiūriniai Donelaičio „Metai“. Trumpais vaizdeliais parodyta čia visa Lietuva su savo praeimi, dabartimi ir vartais. Kaip Baranausko „Anykščių šileliui“ atsirasti padėjęs Adomo Mickevičiaus „Ponas Tadas“, taip ir Maironiui „Lietuva“ sukurti padėjęs lenkų poetas Vincentas Polis (kuris vertė ir lietuvių dainas į lenkų kalbą) savo kūriniu „Daina apie mūsų žemę“ („Piesni o ziemi naszej“), kur apoteozuota ir garbinta visa, kas romantiška ir lenkiška. Maironio kūrinys – per dvi savaites, šimtu procentų lietuviškas. Atsigarsi čia ir Baranausko stilius, ne tik eilių, bet ir giesmių. Viskas jau skirta Lietuvos atgimimui, jos stiprinimui. Štai vaizdelis apie Baltiją ir žemaičius:

*Vakarop melsvos Baltijos jūros
Plaua ir griaua žemaičių šali,
Lipa i krantą jų vilnys sūrios,
Putomis piktos grįžta atgal.*

*Kalnas, kur ilsis Birutės kūnas,
Nors baisios pušys jau kelios
griūva,
Nejuda. Rodo, lyg koks galiūnas,
Jog ne taip lengvai Lietuva žūva.*

Nors dar platesnio pasaulio tada nepažinęs, Maironis jau moka labiau vertinti kas sava, negu girti kas svetima:

*Bažnyčios tavo, Lietuva mano!
Tai ne Valakų, kur aukštos bonės,
Lyg karšta malda padangius
gano,
Bet kur dėl Dievo šalti yr žmonės!*

*Tavo bažnyčios netur tuštybės:
Neiškalbingos kunigų bylos,
Ten dvasia šventa viejoj gražybės,
Ten meldžias žmonės, o ne
stovylos.*

Atskiri „Lietuvos“ posmai yra patekę į vėlesnę Maironio poeziją, pvz., kad ir apie tas stovylas „Lietuvos grožybės“, spausdintoj „Lietuviškose dainose“ (Plymouth, PA, 1893).

Apie senuosius Prūsus Maironis gieda savo „Lietuvoj“:

*Išmirė Prūsai. Nėra kryžioko.
Naujos jų vietą užėmė kartos,
Ką senų Prūsų kalbos nemoko,
Norint jų turtuos maudos ir
vartos.*

*Išmirė Prūsai. Vienok jų kraujas
Vokiečių timčioj gysla neviena;
Ir ne dėl „taip sau“ šitas jų naujas
Kraštas vadinasi Prūsais*

Šaltokas atsiliepiamas apie šį Maironio pirmąjį bus pažeidęs poeto savigarbą ir jis nebenorėjo rodyti jo visuomenei. Bet užmirštas jis neliko: jis atgimė skaidresne ir brandesne forma kituose, ir vėlesniuose Maironio kūriniuose.

Kelios temos „Septyniose vienatvėse Paryžiuje“

PETRAS MELNIKAS

Oskaras Milašius (1877-1939) – malonus žmogus, rašęs prancūziškai eiles, misterijas ir daug dirbęs Lietuvai jai sunkiu metu po Pirmojo pasaulinio karo. Laimonas Tapinas knygoje apie Milašius *Septynios vienatvės Paryžiuje* (Kaunas: Spindulys, 1993) sako vartojęs didžiulę medžiagą apie šį poetą, bet „negalima ranką prieširdies padėjus tvirtinti, kad O. Milašiaus gyvenime viskas buvo būtent taip, kaip parodyta šitoje knygoje“ (p. 460). Tai pasidaro aišku skaitant, nes knyga parašyta beveik kaip jausmingas, įdomus romanas.

Kelios pagrindinės ir kelios šalutinės temos randamos knygoje. Svarbi, bet gan atskira tema yra Oskaro Milašiaus darbas Lietuvos atstovybėje Paryžiuje. Nebūdamas Lietuvos piliečiu, jis buvo pastebėtas kun. V. Bartuškos su savo poezija *Mercure de France* žurnale, pasirašyta „O. W. Lubiez Milosz, poète lithuanien“, ir buvo jo pakviestas padėti 1919 metais Paryžiaus taikos konferencijoje. Ši pradžia baigėsi tuo, kad atsidėkiojant 1939 metais jam buvo paskirta valstybinė pensija už diplomatinį darbą Lietuvai.

Dar viena įdomi tema yra ta, kad Oskaras Milašius, nors iš pradžių vengė, bet neatstūmė jauno Česlovo Milošo, savo giminičiui (kuriu jį aplamai vengė), atvažiavusio į Paryžių iš lenkų okupuoto Vilniaus. Tuo jis atėičiai laimėjo Lietuvai draugą, kuris vėliau buvo apdovanojtas net Nobelio literatūros premija. Ir todėl šiandien galime kalbėti lyg apie du draugiškus Lietuvai Milašius: Oskarą ir Česlovą.

Bet nelaiminga Oskaro Milašiaus meilė vienietei Emi Salvoti – įdomiausia tema. Atrodo, tai yra pagrindinis jo liūdno, simbolistinės poezijos ir viso gyvenimo kančios leitmotyvas knygoje. Emi ištekojo už kito. Autorius aprašė šią nelaimingą, „pirmąją, vienintelę ir paskutinę“ meilę, kuri pasidaro beveik centrine Oskaro Milašiaus gyvenimo ir jo geriausios poezijos dalimi. Ji įtaigavo, atrodo, jo charakterį ir elgseną. Milašiumi, blaškantis Europoje, nepasisekė Emi prisiminimą ištrinti iš atminties. Jo kančia buvo tokia didelė, kad skaitant knygą tiesiog norėjosi, kad susižavėtų kita per savo nuolatinės kelionės Europoje.

Reikėjo bent draugų. Ir tai tema, kai senstant likimas Milašiumi buvo iš dalies gailėstingas. Ji mėgo literatai draugai, jis susi-

rašinėjo su amerikiečiu Gaus Ann Arbor, Michigan, lankė Fogtus, vėliau Fogto našlę ir Miss Barney jos garsiam salone Paryžiuje, nesijautė toks vienišas. Buvo išleides poezijos knygą, bet ypatingo susidomėjimo ši jo poezija nesusilaukė.

Milašiaus didesnis pasisekimas buvo jo eiliuotos dramos – misterijos. To priežastis – gal kaip tik tas atitokėjimas nuo savo asmeniškios nelaimės (Emi), nuo tos nelaimingos meilės. 1914 metais jau išvydo sceną jo eiliuotą dramą „Miguel Manara“ apie atgailaujantį Don Žuaną. Rašė ir daugiau dramų – misterijų. Idėjas ėmė ir iš šv. Rašto („Saulius iš Tarsus“) ir jomis Prancūzijoje, net Belgijoje domėjosi savitiškos Idealistų

grupės, kurių dėmesį patraukė galbūt stipriai pabrėžiama moralė Milašiaus misterijose. Iš pradžių vieną misteriją išspausdino net André Gide redaguojamas *Nouvelle Revue Française*, bet vėliau kažkodėl kitos nebepriėmė.

Gerai apie Milašius išsireiškia Guillaume Apollinaire ir kiti, jo darbai buvo vertiami ir spausdinami Lietuvoje, bet Milašius dažnai likdavo nepatenkintas. Nesulaukę pilno ir reikiamo įvertinimo. Jautėsi turįs daug ką pasakyti, bet jautėsi esąs nesu-prastas, ir knygoje pavaizduotas labai nelaimingu. Tikėkimės, kaip autorius Laimonas Tapinas rašo, kad „negalima ranką prieširdies padėjus tvirtinti, kad O. Milašiaus gyvenime viskas buvo būtent taip, kaip parodyta šitoje knygoje“. Nes parodytas labai jau nelaimingo žmogaus ir poeto gyvenimas. Čia būtų lyg ir atskira tema: ar biografija gali pilnai atitikti tikrovę, šakotą žmogaus, ypač poeto asmenybės?

„Žemaičių žemė“

JURGIS GIMBUTAS

Tai yra naujas žurnalas, su antrine antrašte „Žemaitių žemė“, redaguojamas Palangoje, spausdinamas Klaipėdoje. Leidinio oficialus apibūdinimas toks: „Žemaitių kultūras draugėjęs er Žemaitių Akademėjęs žurnals“. Turiu tris šių metų numerius. Jų formatas kaip *Mokslo ir gyvenimo* ar mūsų buvusiu *Aidu*, po 36 puslapius. Redaguoja Danutė Mukienė su redakcine kolegija. Leidėjas: Klaipėdos „Ryto“ spaustuvė. Tiražas – 2,000.

Žemaičių žemė yra dvikalbis žurnalas, maždaug po lygiai spausdinama tekstų žemaitiškai ir lietuviškai. Turinys: kultūrinės aktualijos ir personalijos, lokalinė istorija, kraštotyra. Pasitaiko ir mokslinių straipsnių, kaip Alvydo Nikžentaičio „Žemaičių visuomenė XIII-XV a. I pusėje“, Adomo Butrimo „Baltai vikingų epochoje“, Vykinto Vaitkevičiaus „Is Barstyčių – Platelių apylinkių senovės“. Personalių, t.y. biografių ar interviu, paskelbta ne tik lokalinių, bet ir plačiai žinomų: Galdėks Adoms, Biržėskaa Vacluovu – 110, Liudasa Stulpinas, Pečkauskaitė Marijė (Šatrėjęs Ragana), Trys broliai profesoriai iš Viekšnių, Juozas Siparis (100 m.), J. A. Herbačiauskis, Dargiuo Alpuonsou – 85. Įdėta čikagiškio Apolinaro Bagdono poezijos.

Informatyvus yra redaktorės Danutės Mukienės žemaitiškas pokalbis su „Alkos“ muziejaus Telšiuose naujuoju direktorium Stasiu Kasparavičium. Jisai – ir Žemaičių kultūros draugijos pir-

mininkas. To pokalbio antraštė simboliška: „Perduokem ugni, vuo ne pelėnus“. (Nr. 1). Nuo 1941 metų birželio ligi 1944 metų liepos Telšiuose buvo leidžiamas savaitraštis *Žemaičių žemė*. Jau nebeišėina nuo 1991 metų ejęs laikraštis „A mon sakaa“. Naujasis žurnalas deklaravo tęsiasi „A mon sakaa“ idėjas. Redakcijos adresas: „Žemaičių žemė“, Druskininkų 20 – 102, Palanga 5720, Lithuania.

Iš Vilniaus universiteto istorijos

(Atkelta iš 2 psl.)

- 35 „Už marksistinių-lenininių literatūros dėstytojų“, *Tarybinis studentas* 1959 vasario 26.
- 36 „Už pažiūrų nuoseklumą, prieš idėjinį nepastovumą“, *Tarybinis studentas* 1961 gegužės 9.
- 37 Lukšienė M. „Vivos plango...“ *Atsiminimai apie Vinca Mykaloičio-Putina*, P. 366.
- 38 „Kalbinių pasitarimas“, *Tarybinis studentas* 1959 gegužės 7.
- 39 VVU partinės organizacijos atskaitinis rinkiminis susirinkimas. 1969.12.16. LVVOA. F. 7017. Ap. 2. B. 87. L. 21.

Žlugusių vilčių metai

- 1 1959 m. birželio 27 d. priimtas LKP CK nutarimas greta veikusios 26 žmonių grupės Istorijos ir filosofijos fakulteto dieniame skyriuje įsteigti 44 žmonių grupę Fizikos ir matematikos fakultete ir 25 žmonių grupę Teisės fakultete neakivaizdiniame skyriuje. „Apie studentų priėmimą į respublikos aukštųjų mokyklų grupes su RVU dėstomąja kalba“. 1959-1960. LVVOA. F. 1771. Ap. 196. B. 127. L. 266.
- 2 Sakalas A. *Pirmasis atgimimas*... P. 46.
- 3 Petritytė R. „Rugsėjo 13 d. Rektorių profesorius Jonas Kubilius šventia savo septyniadesimtmėti“, *Universitas Vilnensis*, 1991 rugsėjo 13.
- 4 Kubilius J. „Nusileiskime iš katedros aukštybių“, *Tiesa*, 1960 spalio 2.
- 5 *Academia et universitas Vilnensis*. P. 62.
- 6 Misiūnas R., Taagepera R. *Baltijos valstybės*... P. 185.
- 7 1949-1966 m. Lietuvos istorija dėstyta bendrame SSRS tautų, o iš tiesų – Rusijos istorijos kurse.
- 8 VVU partinės organizacijos atskaitinis rinkiminis susirinkimas. 1966.10.21. LVVOA. F. 7017. Ap. 2. B. 185. L. 22. 35.
- 9 *Nenugalėtoji Lietuva*. Vilnius, 1993. T. 2. Pp. 69-73.
- 10 Žvilgys R. „Nemokamumo skraistė prasklidus“, *Aušra*. Čikaga, 1986. T. 7. Pp. 194-196.
- 11 Vaitiekienė E. „Kai ginklą pakeitė lyra“, *Metai*, 1992, Nr. 6(18). P. 87.
- 12 Vaitiekūnas F. „Po išpažinties visada palengvėja“, *Lietuvos aidas*, 1991 lapkričio 23.
- 13 Bieliauskas A. „Viešpatie, už ką?“ *Tėvynės šviesa*, 1990 rugpjūčio 10.

• **Lietuvių dailės muziejuje**, Lietuvių centre, Lemont, Illinois, iki lapkričio 27 dienos vyksta Prano Domšaičio tapybos darbų paroda „Aš visada kelyje“ ir Jaunųjų fotomenininkų darbų paroda. Kasmetinė **Lietuvių fotografijos paroda** jau 23-ią kartą vyksta Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje.

MAIRONIS (1862 - 1932)

Prano Lapės grafika

Snieguolės Michelkevičiūtės (Kaunas) nuotrauka „Skausmas III“

Iš Lietuvių fotografijos 23-iosios metinės parodos, vykstančios Čiurlionio galerijoje, Čikagoje, dar ir šį savaitgalį, lapkričio 5-6 d.

Snieguolės Michelkevičiūtės (Kaunas) nuotrauka „Skausmas I“

Iš Lietuvių fotografijos 23-iosios metinės parodos Čikagoje